

บทที่ 2

บทบาทการทำงานของช้างกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.1 ช้างกับประเทศไทย

ไซโรคา ซาลาวลา (2537) ช้างถือได้ว่าเป็นสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมขนาดใหญ่ที่มีอยู่ในประเทศไทย และยังถือได้ว่าเป็นสัตว์ที่มีความผูกพันกับมนุษย์มานานแสนนาน ในประเทศไทย ช้างเป็นสัตว์คู่บ้าน คู่เมือง และมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันหลักของประเทศคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จนถึงปัจจุบัน หากย้อนหลังไปประมาณ 200 ปี ราวๆ จังหวัดกรุงเทพฯ นี้ ก็ยังคงมีช้างป่ากระจายอยู่ตามป่าบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเนืองแน่น แต่เมื่อมีจำนวนประชากรของคนไทยได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น พื้นที่ที่ช้างได้เคยอาศัยเป็นที่กิน ที่อยู่อาศัย ก็ลดจำนวนน้อยลง เพื่อไปสนองตอบความต้องการของมนุษย์ในด้านที่อยู่อาศัย และอาหารของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และในอีกหลายเหตุผลด้วยกันที่มาเป็นส่วนที่ทำให้พื้นที่ลดลง โดยจะสามารถเห็นได้หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งประเทศไทยมีความจำเป็นในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษาและด้านเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับประเทศไทยเราให้มากขึ้น จากเหตุการณ์นี้ การนำอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทำไม้ ซึ่งในอดีต ประเทศไทยเราใช้ช้างเป็นพาหนะในการชักลากไม้จากป่า จนทำให้เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งนำเงินเข้าประเทศอย่างมหาศาล ต้องมาเปลี่ยนเป็นการใช้เครื่องจักรที่มีความทันสมัยทางเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อทำให้อุตสาหกรรมทำไม้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากที่ผ่านมา นอกเหนือจากพื้นที่ป่าลดลงตามความทันสมัยของเทคโนโลยี ช้างและสัตว์ป่าอื่นๆ ได้รับผลกระทบเช่นกัน มีการอพยพที่อยู่ แหล่งอาหารไกลออกไปในป่าลึกมากขึ้น เพื่อให้พ้นจากการรบกวนของมนุษย์ และตัวการสำคัญอีกประการหนึ่งทำให้ช้างกำลังจะกลายเป็นสัตว์สูญพันธุ์ คือ มีบุคคลบางกลุ่มที่มีการล่าช้าง เพื่อนำอวัยวะของช้าง งาช้าง และส่วนอื่นๆ มาเป็นการค้าเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ได้มีการเห็นความสำคัญของสัตว์ป่าได้ยื่นมือเข้ามาช่วย (นายแพทย์บุญส่ง โลชะกุล) โดยการที่พยายามผลักดันให้มีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ให้สำเร็จลุล่วงได้ในปี พ.ศ.2503 ถึงแม้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 เป็นต้นมา ประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า และมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ช้างและสัตว์ป่าอื่นๆ ให้มีที่อยู่อาศัย แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ เพราะช้างและสัตว์ป่าอื่นๆ ก็ยังคงมีชีวิตที่ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน และคอยระวังตัวอยู่เสมอ เหตุเพราะว่ายังคงมีกลุ่มบุคคลที่ไร้จิตสำนึกที่ลักลอบเข้าไปล่าสัตว์ป่า รวมถึงช้าง เพื่อเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการเข้มงวด และตรวจตรา รวมถึงการประกาศบทลงโทษที่รุนแรงมาก

ขึ้น แต่วิกฤตการณ์การลดลงของป่าไม้และจำนวนของสัตว์ป่าของประเทศไทยก็ยังคงอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงมาโดยตลอด ครอบงำที่ยังมีคนไทยที่ยังคงให้ความสำคัญต่อเงินตรา และอิทธิพลยังคงมีอยู่ในประเทศไทยนี้

2.2 ช้างกับสังคมและวัฒนธรรมไทย

สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2537) นับตั้งแต่อดีตกาล จนถึงปัจจุบัน ความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับช้างที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดต่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย ตั้งแต่ชนชั้นกษัตริย์ลงมาถึงสามัญชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นความภูมิใจของประเทศชาติ ชาวต่างชาติได้ขนานนามประเทศไทยว่า “แผ่นดินของเราเป็นแผ่นดินช้างเผือก” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่แยกกันไม่ออกระหว่างช้างกับคน ซึ่งไม่มีแห่งใดในโลกเสมอเหมือน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ช้างมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคงจะเกี่ยวข้องกับการทำไม้ที่นำเงินเข้าประเทศได้อย่างมหาศาล แต่จากเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า และยังมีมนุษย์ที่ไร้จิตสำนึก ซึ่งมองแต่ประโยชน์ส่วนตน ถ้าสัตว์เอาอวัยวะไปขาย จึงทำให้มีจำนวนช้างลดลง และยังส่งผลให้ช้างจากที่เคยมีหน้าที่ในการลากไม้ ก็ไม่สามารถจะทำได้อีกต่อไป ซึ่งจากเหตุการณ์นี้เอง ช้างจึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง พื้นที่ป่าที่ได้เคยอาศัยก็ลดลง อาหารที่เคยหาได้จากธรรมชาติ หรือจากที่มนุษย์เคยให้หลังจากทำงานเสร็จก็เริ่มลดลง ทำให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้ความสนใจเกี่ยวกับความต้องการอนุรักษ์ช้าง โดยมีการนำช้างมาทำกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป

การท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ นับได้เป็นเวลานานนับสิบๆ ปี เนื่องจาก มนุษย์แสวงหาสิ่งทีก่อให้เกิดความรื่นรมย์ และการพักผ่อนจากการทำงานในชีวิตประจำวัน การท่องเที่ยวจึงมีบทบาทต่อมนุษย์ และยังมีมีความสำคัญในด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากตัวของมนุษย์เอง นั่นคือ การเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ จนถึงในขณะนี้ถือได้ว่า รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้อันดับ 1 ของประเทศไทยไปแล้ว และยังมี การช่วยลดดุลการค้าและลดดุลการชำระเงิน และยังทำให้มีการกระจายอาชีพและกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น เป็นต้น จากเหตุผลต่างๆ ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการวางแผน การจัดการ การบริหารการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและรู้ถึงคุณค่า ความสำคัญต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นก็คงจะสามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ และยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากที่สามารถจะเสนอ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ที่แตกต่างกันออกไป การทำงานของช้างเป็นกิจกรรมหนึ่งที่

สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เดินทางมาเยี่ยมชมถึงความสามารถในการทำงานได้ ได้มีหน่วยงาน
หลายๆ หน่วยงานได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ ได้หันมาดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ช้าง หรือ
เพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวก็ตาม ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีกิจกรรมการแสดง
การทำงานของช้างมากมายหลายจังหวัดกระจายเกือบทั้งประเทศ

2.3 บทบาทการทำงานของช้าง

2.3.1 บทบาทการทำงานของช้างด้านการขนส่ง

สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2537) ในอดีต ภาคเหนือของประเทศไทยนั้น มีภูมิศาสตร์
ภูมิประเทศ เป็นภูเขา และมีป่าไม้มากมาย นับล้านๆ ไร่ ดังนั้น จึงนิยมที่จะทำธุรกิจป่าไม้เป็น
หลัก แต่ด้วยสภาพภูมิประเทศเป็นป่าเขาชันสูง และยังมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น ทำให้การคมนาคม
ขนส่งเป็นไปได้ด้วยลำบาก ถ้าหากจะใช้รถยนต์ ช้างซึ่งถือได้ว่าเป็นสัตว์บกที่ใหญ่ที่สุดในโลก แต่ก็
ได้ถูกนำมาใช้งานในการลากไม้ หรือ ชุง ในป่า เป็นเหตุเพราะว่า ในขณะนั้นยังคงมีช้างป่า
อาศัยอยู่มากมาย และช้างก็มีคุณลักษณะพิเศษคือ มีพลังกล้ามเนื้อมหาศาล สามารถใช้ลากชุงในป่าได้
ทั้งวัน ทั้งคืน ไม่เปลืองพลังงาน (น้ำมัน) หากเปรียบเทียบการใช้รถยนต์ และยังสามารถปีนป่ายใน
ภูมิประเทศที่เป็นเขาสูงชันได้อีกด้วย

นอกเหนือจากการใช้ขนส่งในป่าไม้ ช้างยังสามารถนำมาใช้งานในการขนส่งประเภทอื่นๆ
ได้อีก โดยลักษณะพิเศษของช้างแล้ว ช้างเป็นสัตว์ที่ฝึกให้เชื่องได้ง่าย และสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ
ที่ฝึกสอนได้เร็ว ดังนั้น หลังจากที่มนุษย์ได้ทราบว่า ช้างสามารถทำงานให้ป่า และเชื่องได้ง่าย จึง
ได้มีการนำช้างมาอยู่ในหมู่บ้าน ในท้องถิ่นที่อาศัย และมีการฝึกใช้งานให้เชื่อง เพื่อเป็นการนำมา
บรรทุกสินค้า ขนส่งในระยะทางไกล ซึ่งหนทางในสมัยก่อนไม่สะดวกสบายเหมือนสมัยนี้ จึงได้
นำสัตว์มาเป็นพาหนะในการขนส่ง และช้างมีนิสัยที่อดทน และเดินทางไกลได้

แต่จากที่เทคโนโลยีนำสมัย ประเทศมีการพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น รถยนต์ ถนนหนทางมี
ความสะดวกสบายมากขึ้น การที่นำช้างมาเป็นพาหนะก็เริ่มลำบากขึ้น เพราะการที่จะพาช้างไปที่ใด
ที่หนึ่งที่เป็นที่ชุมชน อาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ แต่ตกใจง่ายกับเสียงดังๆ
หรือที่ที่มีกลิ่นฉุน และตัวของผู้คนในชุมชนอาจตกใจกับการนำช้างเข้ามาผ่านผ่านในเมืองหรือใน
ชุมชนใหญ่ๆ ก็ได้ รวมถึง การออกกฎหมายเกี่ยวกับการสงวนพันธุ์สัตว์ป่า ดังนั้นจึงทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงการนำช้างมาใช้งาน และอีกสาเหตุคือ มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีการลักลอบล่าสัตว์ป่า
โดยเฉพาะช้างป่าก็ตกเป็นเป้าหมายการถูกล่าจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้จำนวนช้างลดลง จึงทำให้กิจ
กรรมการนำช้างมาใช้งานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ผ่านมา เช่น การท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3.2 บทบาทการทำงานของช่างกับการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าและการค้าและลดดุลการชำระเงิน , การกระจายรายได้สู่ภูมิภาคและท้องถิ่น , การกระจายอาชีพสู่ท้องถิ่น เป็นต้น แต่เชื่อว่าจะมีแต่การพัฒนาหรือเป็นไปในทางที่คืออย่างเดียว ในแง่ลบที่เกิดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีมากมายหลายด้าน เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง , วัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

จากสาเหตุที่กล่าวมานี้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอกกล่าวเฉพาะที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงขีดการรองรับของธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และอาจด้วยสาเหตุผลอันใดก็ตามที่ไม่มีการวางแผน การจัดการอย่างรัดกุม หรือการที่มีความต้องการในแง่เศรษฐกิจมากเกินไป ทำให้หลังจากที่ความเสื่อมโทรมได้เกิดขึ้นจึงมีหน่วยงานหลายหน่วยงาน ให้ความสำคัญที่จะเข้าไปแก้ไข โดยที่จะพยายามหากิจกรรมทางการท่องเที่ยวประเภทอื่นมาเสริมที่ไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรมไปแล้ว นั่นก็คือ การนำช่างมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใหม่ โดยมีสาเหตุหลายประการไม่ว่าจะเป็น ช่างเป็นสัตว์ที่มนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะชาวต่างชาติชอบที่จะมาดู มาสัมผัส เพราะที่ต่างประเทศนั้นไม่มีโอกาสที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกับสัตว์ได้ง่ายๆ แต่สำหรับประเทศไทย เรามีทรัพยากรสัตว์ป่ามากมายหลายประเภทที่จะสามารถนำมาดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะช่างไทยที่เป็นสัตว์คู่บ้าน คู่เมืองของประเทศไทยมาตั้งแต่โบราณกาล และอีกสาเหตุหนึ่งที่เราช่างมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวก็เพราะว่า จากที่เราได้ทราบมาก่อนหน้านี้ เราใช้ช่างในการขนส่งแต่เพราะว่าป่าไม้เริ่มลดลง ความเจริญทางเทคโนโลยี หรือการมีกลุ่มบุคคลที่ลักลอบฆ่าสัตว์ป่าทำให้จำนวนช่างลดลง เราจึงจำเป็นต้องนำช่างมาใช้ในการควบคุมดูแลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม แต่จะให้เลี้ยงดูอย่างเดียวโดยไม่ทำอะไรเลยก็คงไม่ได้ เพราะช่างเป็นสัตว์มีการกินอาหารและน้ำในปริมาณที่มากต่อวัน ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องหากิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ นั่นก็คือ การนำช่างมามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น การแสดงการทำงานของช่าง หรือ การให้นักท่องเที่ยวนั่งหลังช่างเดินชมธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมใหม่ที่สามารดึงดูดจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ให้มาแวะเยี่ยมชมกิจกรรมการทำงาน of ช่างมากขึ้น รวมทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหาแบ่งเบาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และปัญหาช่างไม่มีอาหารกิน เป็นต้น

2.4 ต้นกำเนิดงานช่างจังหวัดสุรินทร์

อนุสารอศท. (2540) งานช่างจังหวัดสุรินทร์ได้ถูกจัดขึ้น ณ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม ซึ่งสามารถเดินทางไป โดยใช้เส้นทางสุรินทร์-ร้อยเอ็ด (ทางหลวงหมายเลข 214) จนถึงหลักกิโลเมตรที่ 36 จะเห็นป้ายบอกทางไปหมู่บ้านช้าง เลี้ยวซ้ายตามป้ายไปตามถนนลาดยาง ผ่านบ้านบะ บ้านกระโพ จนถึงบ้านตากกลางระยะทางอีก 22 กิโลเมตร รวมระยะทางจากจังหวัดสุรินทร์ 58 กิโลเมตร

ปัจจุบันบ้านตากกลางเป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษา ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์แสดงความรู้เรื่องช่างเปิดให้ชมทุกวัน และมีการจัดแสดงเป็นประจำทุกวันเสาร์ ระหว่างเวลา 09.30-11.30 นาฬิกา ณ บริเวณลานแสดงของศูนย์การศึกษา

บ้านตากกลางเป็นชุมชนของชาวกูย หรือบางครั้งก็มีผู้ออกเสียงว่า “กวย” ก็มี ชนกลุ่มนี้ถูกเรียกขานโดยชาวไทยและชนชาติซึ่งมีอำนาจปกครองว่า “ส่วย” กระทั่งในปัจจุบันทุกๆ คนยอมรับคำว่า “ส่วย” แล้วว่าเป็นชื่อเรียกชนกลุ่มตน ทั้งๆ ที่เขายังคงเรียกตัวเองว่า “กูย” อันมีความหมายแปลว่า “คน” อยู่ก็ตาม

ชาวกูยเป็นชนชาติที่อยู่ในป่าดงมานานนับแต่อดีตก่อนจะมีการสร้างเป็นบ้านเมืองขึ้นมา พวกเขามีความเชี่ยวชาญในการจับช้างและฝึกช้างมาก สมัยหนึ่งถึงกับมีคำพูดว่า “มีแต่ชาวยุทธ์เท่านั้นที่เลี้ยงช้างได้ เพราะช้างฟังภาษาส่วยรู้เรื่อง” ถึงคำกล่าวนั้นจะหาใช่ความจริงเสียทั้งหมดไม่ แต่ที่ต้องยอมรับกันก็คือ ชาวยุทธ์หรือกูยนี้ เป็นชนที่ชำนาญการจับช้างป่าและเลี้ยงช้างมาก นี้ไม่เพียงชาวกูยในเมืองไทยเท่านั้น กระทั่งกูยในเขตประเทศลาว แถบแขวงอัตตะปือซึ่งมีชาวกูยอาศัยอยู่มากจนเชื่อกันว่า บริเวณนั้นเป็นศูนย์กลางของชาวกูยมากแต่อดีต ชาวกูยที่นั่นก็เชี่ยวชาญเรื่องช้างเช่นเดียวกับเครือญาติทางฝั่งไทย ไม่อย่างนั้นก็คงไม่เรียกตัวเองว่า “กูยอะเจียง” หรือ

“กูย” หมายถึง คน “อะเจียง” หมายถึง ช้าง ดังนั้น “กูยอะเจียง” หมายถึง คนที่อยู่กับช้าง ชาวเขมรเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “กูย คำเรีย” กูยนั้นหมายถึงชาวกูย ส่วนคำเรียก็คือ ช้างในภาษาเขมร

บรรพบุรุษชาวกูยสุรินทร์ คือ ผู้นำวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างเข้าสู่บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนกลาง วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างเน้นคุณธรรมว่าด้วยการมีสัมมาคารวะ การยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมส่าสอนทางเพศ ตลอดจนความเมตตาสงสารสัตว์ แม้จะคว่ำเค็มไปด้วยบทบัญญัติและข้อห้าม แต่ก็ล้วนเป็นข้อที่ควรคำนึงถึงทั้งสิ้น ยึดเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ที่

สำคัญอย่างยิ่งก็คือ เป็นข้อห้ามเพื่อชีวิตและความอยู่รอด จึงไม่มีใครปฏิเสธหรือไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรม การเลี้ยงช้างอบร่ำให้คนสุรินทร์เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ รักเพื่อน รักธรรมชาติ ไม่ฟุ้งเพื่อ เหนือเหิมจนเกินตัว

ปัจจุบันมีชาวกูยอาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ไม่น้อยกว่า 400 หมู่บ้าน โดยกระจายอยู่ในแทบจะทุกอำเภอ กล่าวได้ว่าจังหวัดสุรินทร์เป็นถิ่นที่มีชาวกูยอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทย และหากถือว่าชาวกูยเป็นชาติพันธุ์เก่าแก่ที่สุดของโลกเผ่าหนึ่ง สุรินทร์ก็จะเป็นดินแดนที่มีชาติพันธุ์นี้อาศัยอยู่มากที่สุดในโลก

ใครจะรู้ว่าก่อนที่บรรพบุรุษชาวกูยจะเรียนรู้วิธีการจับช้างป่า พบวิธีสรรคสร้างเชือกปะกำ ขึ้นมาจากหนังควายซึ่งเหนียวแน่นพอจะทนแรงช้างเถื่อนได้ หรือเรียนรู้วิธีการเอาตัวรอดให้รอดออกมาจากป่าดิบดงดำได้ ต้องใช้เวลาเท่าไร ต้องสูญเสียชีวิตช้างและคนไปขนาดไหน “ชะล่า” จึงเป็นกฎเกณฑ์แห่งการออกจับช้างที่ดูสร้างขึ้นมา ทำให้ห้วงแห่งการเปลี่ยนผ่านจากควายช้างในจาริตเดิมมาสู่คนเลี้ยงช้างยุคใหม่

ปัญหาของช้างที่เราเรียกกันว่า “ช้างเร่ร่อน” นั้น หรือบางทีจะอยู่ที่ผู้พบเห็นภาพช้างเดินเอื่อยๆ กลางแดดเปรี้ยว ท่ามกลางควั่นรดและเสียงแตรสนั่น พยายามนำใจคนไปใส่ในใจช้าง แม้ว่าจะไม่คุ้นเคยหรือได้สัมผัสช้างอย่างใกล้ชิดเช่นควายมาก่อนเลย

หากไม่ให้ช้างเข้าเมืองแล้วจะไปที่ไหน ลูกอีสานทั่วไปอาจเดินทางมาขายแรงงานในเมืองใหญ่ แต่ถูกผู้ชายชาวกูยทำเช่นนั้นไม่ได้ เขาไม่อาจไปไหนโดยไม่มีช้าง “ช้างต้องการควาย และควายก็ต้องการช้างเช่นกัน” อีสานบ้านเกิดก็แห้งแล้งเสียจนยากจะหาผู้คนบริจจาคอาหารให้ช้างหรือซื้อของที่ระลึกสำหรับควายและครอบครัวช้างหลัง คนไทยอาจมองข้ามด้วยความสงสารหากสำหรับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวตะวันตก ช้างเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งของโลกของสิ่งมีชีวิตที่เดียว ดังนั้นช้างจึงคือสัตว์โลกที่น่าทึ่งที่สุดสำหรับพวกเขา

หลายคนจึงมาเมืองไทยเพื่อต้องการได้เห็น ได้สัมผัส และมีโอกาสถ่ายรูปกับสัตว์ชนิดนี้ และมีไม่กี่แห่งในโลกที่พวกเขาสามารถทำเช่นนั้นได้ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีการแสดงช้างให้ชาวต่างประเทศชม อาจเป็นทางออกที่ดี สำหรับทั้งควายช้างและช้าง แต่สถานที่เหล่านั้นก็น้อยเกินกว่าจะรองรับช้างทั้งหมดได้ มีเพียงงานแสดงช้างของจังหวัดสุรินทร์เท่านั้น ที่สามารถรองรับช้างได้ทั้งหมด ช่วงเวลานั้นจึงเปรียบได้กับการชุมนุมเครือญาติ ไม่ว่าจะสำหรับคน ควาย หรือ ช้าง

ปัจจุบันนี้มีมูลนิธิหลายแห่งซึ่งให้ความสนใจช่วยเหลือช้างและชาวกูยแห่งบ้านตากลาง บางหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเรื่องสุขภาพและการรักษาสายพันธุ์ของช้าง บ้างก็พยายามช่วยพัฒนาหมู่บ้าน สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ ทั้งประปาหมู่บ้าน สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ส่งเสริมหัตถ

กรรมเป็นรายได้เสริม สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องดี อย่างน้อยก็สามารถช่วยไม่ให้ช้างเร่รอนในเมืองได้ไม่มากนักน้อย

ตารางที่ 2 จำนวนช้างที่มีอยู่ในอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนช้าง
1.เขาใหญ่	2,168	250
2.ภูกระดึง	348	50-60
3.ทุ่งแสลงหลวง	1,262	5-20
4.น้ำหนาว	962	100
5.ภูพาน	664	12-15
6.เอราวัณ	550	10-15
7.เขาชะเมา	83	5-15
8.เขาคิชฌกูฏ	58	น้อยมาก
9.ถ้ำธารลอด	59	น้อย
10.ศรีสัชนาลัย	213	น้อย
11.แก่งกระจาน	2,478	100-150
12.เขาสก	645	5-10
13.ทะเลบัน	101	น้อยมาก
14.คลองเพรา	444	20-30
15.สถานสง	170	?
16.เขาหลวง	567	?
รวมทั้งหมด	10,772	557-865

ที่มา : สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า (IUCN) 1990

ตารางที่ 3 จำนวนช้างที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนช้าง
1.สลักพระ	859	20-35
2.คลองนาคา	480	20+
3.ภูเขี้ยว	1,560	100
4.เขาสอยดาว	745	30-40
5.ห้วยขาแข้ง/ทุ่งใหญ่นเรศวร	5,775	250-300
6.คลองแสง	1,156	25-75
7.ภูหลวง	848	125-175
8.ภูวัว	187	10-15
9.เขาบรทัด	1,267	0-5
10.แม่ตื่น/อมก๋อย	2,397	125-175
11. โตนงาช้าง	182	5
12.เข่าอ่างฤๅไน	108	15-25
13.แม่น้ำภาชี	489	25-75
14.ภูเมี่ยง/ภูทอง	545	?
รวมทั้งหมด	16,598	750-1,045

ที่มา : สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า (IUCN) 1990